

#فارسی_۳

#شعرخوانی

#صبح ستاره باران

این شعر در وزن "مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن" یعنی مضارع مثنیٰ اخرب سروده شده است.

بیت اول

ای مهربان تر از برگ در بوسه های باران / بیداری ستاره در چشم جویباران

 قلمرو زبانی

معنی واژه؛

بیداری: بیدار بودن

تعداد جملات: دو جمله

۱. ای مهربانتر از برگ در بوسه های باران / ۲. ای بیداری ستاره در چشم جویباران.

در بیداری ستاره: صامت میانجی ی به صورت گفتاری است

واژه دو تلفظی: مهربان

 ای: حرف ندا. مهربانتر منادا (صفت جانشین اسم) / برگ: متمم / بوسه های باران: گروه متممی (بوسه:

هسته. متمم / ها وابسته پسین / باران: وابسته پسین - مضاف الیه)

 بیداری ستاره: گروه منادا (بیداری: هسته. منادا / ستاره: وابسته پسین - مضاف الیه) / چشم جویباران: گروه

متممی (چشم: هسته. متمم / جویباران: وابسته پسین - مضاف الیه)

ترکیب های اضافی: بوسه های باران / بیداری ستاره / چشم جویباران

ساختمان واژه:

وندی: بوسه / مهربانتر / بیداری / جویباران. (باران هم وندیست اما اکثر کتب ساده گرفته اند)

 قلمرو ادبی

قافیه: باران / جویباران

اضافه استعاری و تشخیص: چشم جویباران / اضافه استعاری و تشخیص: بوسه های باران

تشخیص: بیداری ستاره / مهربان تر از برگ: تشخیص برای برگ

واج آرایی: صامت (ر) - مصوت (ا)

نماد: باران نماد پاکی و لطافت.

📌 قلمرو فکری

معنی: ای مهربانتر از برگهای لطیف پس از باران. ای کسی که همچون درخشش ستاره ها در میان نهرهای روانی.

مفهوم: بیان احساسات شاعر و ستایش معشوق.

بیت دوم:

📌 - آینه‌ی نگاهت، پیوند صبح و ساحل / لبخند گاه گاهت، صبح ستاره باران

📌 قلمرو زبانی

معنی واژه:

پیوند: پیوستگی - اتصال

تعداد جمله: دو جمله

حذف فعل (است) به قرینه معنوی / آینه: هسته. نهاد / نگاه: وابسته پسین - مضاف الیه / ت: وابسته وابسته -

مضاف الیه مضاف الیه / پیوند صبح و ساحل: گروه مسندی

لبخند گاه گاهت: گروه نهادی (لبخند: نهاد. هسته / گاه گاه: صفت. وابسته / ت: مضاف الیه. وابسته) / صبح

ستاره باران: گروه مسندی (صبح: مسند. هسته / ستاره باران: صفت. وابسته)

ساختمان واژه:

ساده: صبح / ساحل / ستاره / نگاه / پیوند

مرکب: لبخند / گاهگاه

وندی مرکب: ستاره باران

ترکیب ها:

ترکیب اضافی: پیوند صبح و ساحل / آینه، نگاه، نگاهت / لبخندت

ترکیب وصفی : لبخند گاه گاه.

🖋️ قلمرو ادبی

تشبیه : آینه نگاه / تشبیه: لبخند به صبح

واج آرایی : ه . س . ا

تکرار: صبح

تناقض : صبح ستاره باران

نماد ها. آینه نماد پاکی و صداقت / صبح نماد امید و روشنایی /

🖋️ قلمرو فکری

معنی: نگاه تو تلاقی امید و نجات است و لبخند تو به درخشندگی صبح نورانی است

مفهوم: بیان روشنی و آرامش چشم محبوب و امید بخشی لبخند یار

بیت سوم:

🖋️ - باز آ که در هوایت، خاموشی جنونم / فریادها برانگیخت از سنگ کوهساران

🖋️ قلمرو زبانی

معنی واژه :

هوا: آرزو / جنون: دیوانگی - شیفتگی

تعداد جمله: دو جمله

باز آ: فعل - یک جمله / نهاد محذوف

برانگیخت: فعل / هوایت: گروه متممی (هوا: هسته . متمم / ت: وابسته پسین - مضاف الیه) / خاموشی جنونم:

گروه نهادی (خاموشی: هسته . نهاد/ جنون: وابسته پسین . مضاف الیه / م: وابسته وابسته. مضاف الیه مضاف الیه) /

فریادها: مفعول / سنگ کوهساران: گروه متممی (سنگ: هسته . متمم / کوهساران: وابسته پسین - مضاف الیه)

نکته: "ی" در خاموشی: مصدری

ساختمان واژه:

ساده: هوا / جنون / سنگ

وندی: خاموشی / کوهساران

سنگ و کوهسار. تناسب

📌 قلمرو ادبی

تشخیص و استعاره: مصراع دوم. فریاد از سنگ برانگیختن

پارادوکس: خاموشی فریاد برانگیخته

اغراق در مصراع دوم

مراعات: سنگ و کوهسار

ایهام: هوا (آرزو / آسمان) (با توجه به فریادها در هوایت برانگیخت)

نماد: سنگ نماد سکوت

📌 قلمرو فکری

معنی: ای محبوب من بیا که سکوت عشق و جنون من در ارزی دیدار تو حتی سنگ ها را به فریاد آورده است.

مفهوم: غیر قابل تحمل بودن سکوت عاشق، بی تابی و عدم آرامش عاشق از جدایی

قرابت با:

چندین که برشمردم از ماجرای عشقت / اندوه دل نگفتم الا یک از هزاران

بیت چهارم:

📌 ای جویبار جاری، زین سایه برگ مگریز / کاین گونه فرصت از کف دادند بیشماران

📌 قلمرو زبانی

معنی واژه:

مگریز: فرار نکن / فرصت:مجال- وقت / جاری: روان

تعداد جمله: سه جمله: ۱- ای جویبار جاری ۲- زین سایه برگ مگریز ۳- کاین گونه فرصت از کف دادند بی شماران

ای: حرف ندا / منادا: جویبار جاری (جویبار: هسته منادا / جاری: وابسته پسین -صفت) /

مگریز: فعل / نهاد(تو) محذوف / این سایه برگ: گروه متممی (ین،مخفف این: وابسته پیشین -صفت اشاره / سایه برگ: متمم فعل)

از کف دادند: فعل / بی شماران: نهاد - صفت جانشین اسم / این گونه: قید / فرصت: مفعول . هسته

ترکیب وصفی: این سایه برگ / جویبار جاری / این گونه

ساختمان واژه:

وندی: (بی شماران/ جویبار)

ساده: (فرصت / کف)

مرکب: (سایه برگ)

🖋️ قلمرو ادبی

استعاره: جویبار جاری استعاره از یار

استعاره: سایه برگ . استعاره از شاعر.

مجاز: کف: مجاز از دست

کنایه: از کف دادند کنایه از قدر ندانستن و هدر دادن.

🖋️ قلمرو فکری

معنی: ای محبوب که چون جویبار روانی هستی از این عاشق ضعیف فرار مکن زیرا افراد زیادی همینگونه فرصت را

از دست دادند .

مفهوم: دعوت به مدارا با عاشق و اغتمام فرصت

قرابت معنایی با :

ای معشوق که چون جویبار لطیفی / از برابر عاشق فرار نکن ، مگریز

قرابت معنایی با:

این یک دو دم که مهلت دیدار ممکن است دریا بکار ما که نه پیداست کار عمر

قرابت معنایی با :

ده روزه مهر گردون افسانه است و افسون / نیکی به جای یاران فرصت شمار یارا

بیت پنجم:

گفتی: "به روزگاران مهری نشسته" گفتم: / "بیرون نمیتوان کرد حتی به روزگاران"

قلمرو زبانی

۴ جمله: ۱- گفتی ۲- به روزگاران مهری نشسته (است = حذف فعل) ۳- گفتم ۴- بیرون نمی توان کرد حتی به روزگاران

معنی واژه: مهر: محبت- لطف- مهربانی

گفتی: فعل / نهاد (تو) محذوف

نشسته (است): فعل / به روزگاران: قید / مهری: نهاد

گفتم: فعل / نهاد (تو) محذوف

بیرون نمی توان کرد فعل غیر شخصی / حتی: قید / به روزگاران: قید

نکته: روزگار: واژه دو تلفظی / ی در مهری: نکره .

قلمرو ادبی

تضمین: قسمتی از بیت سعدی . که اصل بیت سعدی این است: "سعدی به روزگاران مهری نشسته بر دل / بیرون نمیتوان کرد الا به روزگاران"

تکرار: روزگاران

بیت تصدیر دارد

واج آرایی: (ر) - (ن)

تشخیص: نشستن مهر

کنایه: نشستن مهر بر دل کنایه از عاشق شدن

🖋️ قلمرو فکری

معنی: گفتمی در مدتی طولانی عشقی بر دل نشسته گفتم آری و این عشق برای همیشه جاودانه است و فراموش شدنی نیست.

مفهوم: پایداری عشق

قرابت معنایی با:

تا روانم هست خواهم راند نامت بر زبان / تا وجودم هست خواهم کند نقش در ضمیر

باباغانی_ شیرازی

گر برود به هر قدم در ره دیدنت سری / من نه حریف رفتنم از در تو به هر دری.

📖 بیت ششم:

🖋️ - پیش از من و تو بسیار بودند و نقش بستند / دیوارِ زندگی را زین گونه یادگاران

🖋️ قلمرو زبانی

تعداد جمله: دو جمله

بودند: فعل غیر اسنادی (وجود داشتند) / بسیار: نهاد. / پیش: قید / من: متمم. / تو: معطوف به متمم

بستند: فعل / نقش: مفعول. هسته / دیوار زندگی: گروه متممی (دیوار: هسته. متمم / زندگی: وابسته پسین -

مضاف الیه) / این گونه یادگاران: متمم

نکته : دو تلفظی : یاد گاران

را در مصرع دوم : حرف اضافه به معنای " بر "

ترکیب اضافی : دیوار زندگی

ساختمان واژه :

ساده : دیوار

وندی: زندگی / یاد گاران

📌 قلمرو ادبی

تشبیه : دیوارِ زندگی

📌 قلمرو فکری

معنی: قبل از من و تو افراد زیاد وجود داشتند که این گونه یادگارهایی در زندگی از خود به جا گذاشتند

مفهوم: گذر زندگی و ناپایداری دنیا

قرابت با :

تکیه بر اختر شبگیر مکن ، کاین عیار / تاج کاووس ربود و کمر کیخسرو

چندین تن جباران کاین خاک فرو خورده است / این گرسنه چشم اخر ، هم سیر نشد زایشان

بیت هفتم :

📌 -وین نغمه ی محبت ، بعد از من و تو ماند / تا در زمانه باقیست آواز باد و باران

مثل درخت در شب باران ، محمد رضا شفیعی کدکنی (م . سرشک)

📌 قلمرو زبانی

تعداد جمله: ۲ جمله

معنی واژه

نغمه: نوا، ترانه، سرود

ترادف: نغمه و آواز

ماند: فعل / ین: مخفف این، وابسته پیشین - صفت اشاره / نغمه: هسته. نهاد/ محبت: وابسته پسین - مضاف الیه /

بعد: قید / من: متمم / تو: معطوف به متمم

است: فعل اسنادی / آواز باد و باران: گروه نهادی (آواز: نهاد. هسته / باد: وابسته پسین - مضاف الیه) / باران:

معطوف به مضاف الیه / زمانه: متمم. / باقی: مسند

ترکیب وصفی: این نغمه

ترکیب اضافی: نغمه محبت / آواز باد / آواز باران

ساختمان واژه:

ساده: نغمه / آواز/ باد / باقی

📌 قلمرو ادبی

واج آرایی: مصوت ا - صامت (م) (ن)

تشبیه:

استعاره. تشخیص: آواز باد / آواز باران / نغمه محبت (تشبیه نیز می تواند درست باشد)

📌 قلمرو فکری

معنی: بعد از من و تو تا زمانی که دنیا باشد فقط عشق باقی می ماند

مفهوم: تداوم و بقای عشق.

قرابت با:

از صدای سخن عشق ندیدم خوشتر / یادگاری که در این گنبد دوار بماند

قرابت با:

عشق و اساس عشق نهادند بر دوام / یعنی خلل پذیر نگردد بنای عشق

درک و دریافت:

۱. این شعر را با متن درس ششم، از نظر لحن و آهنگ خوانش مقایسه کنید.

 پاسخ: هر دو شعر بیان احساسات شاعر است نسبت به موضوعی خاص. لذا باید با لحنی ملایم و غنایی خوانده شود.

۲- شفیعی کدکنی، در کدام بیت، از شاعری پیشین تاثیر گرفته است؟ توضیح دهید.

 پاسخ: در بیت پنجم شفیعی کدکنی از سعدی شیرازی الگو گرفته است. اما سعدی بزرگ می گوید: سعدی به روزگاران، مهری نشسته بر دل / بیرون نمی تواند کرد الا به روزگاران.

یعنی عشق یار به سختی و در طول روزگار فراموش خواهد شد. اما شفیعی کدکنی می گوید:

"گفتی به روزگاران مهری نشسته گفتم / بیرون نمی توان کرد حتی به روزگاران" یعنی عشق حتی در طول روزگار نیز فراموش شدنی نیست.

تحلیلی از: مجید دلیری، دبیر ادبیات شهرستان گناباد. «آبانماه ۹۷»

گروه دبیران ادبیات ایران <https://t.me/joinchat/B1NHLEPzArQYcpEIGw9lg>

کانال جامع ادبیات یازدهم و دوازدهم @adabiyatjame11